

Litteratuurlijst over heggen, houtwallen en windschermen.

Jan de Vrieze & Jaap Taapken

Omdat het bij de samenstelling van dit speciale nummer veel moeilijkheden opleverde de reeds bestaande literatuur over dit onderwerp bij elkaar te krijgen vonden wij het voor anderen, die in dit onderwerp verder willen werken, van groot belang dat zij gebruik kunnen maken van ons literatuur-onderzoek. Vanzelfsprekend houdt de redactie zich aanbevolen voor oude literatuuropgaven die in deze lijst niet genoemd worden en toezending van in de toekomst te verschijnen literatuur over dit onderwerp.

De literatuurverwijzingen bij de artikelen in dit nummer zijn gewoonlijk niet herhaald, zodat deze nog een nadere aanvulling op deze lijst verschaffen.

- Asjes, J.P. (1977): Kosten en beheersaspecten van het handhaven van houtwallen. Velp.
- Andel, T. van (1948): Houtwallen en onkruidhaarden. *Natuur en Landschap* 2 (3), 89-93.
- Anderson, M.L. (1956): The ecological approach to shelterbelt formation in the planned use of land. Proceedings and papers of the 6th technical meeting of the IUCN (Edinburgh, 1956) London.
- Andersen, P. Chr. (1943): Laeplantings-Bogen. Udgivet af Det danske Hedeselskab. Viborg 1943. Carlo Mortensens Bogtrykkeri.
- Bätjer, D. e.a. (1967): Windschutz in der Landwirtschaft, Teil 1: Ergebnisse von Untersuchungen in der Weser-Marsch. *Aktuelle Fragen des Landbaues* 2: 11-119.
- Beck G. (?): Pflanzen als Mittel zur Lärmbekämpfung. Patzer-Verlag Berlin.
- Beddall, J.L. (1950): Hedges for farm and garden. London.
- Bennema J. & P. Tidema, (ongepubliceerd): Verslag over de praktijk zomer-herfst 1942. Wageningen.
- Bentham, R.J. (1973): Meldoorn in de landschapsbouw. *Bosbouwkundig Tijdschrift* 1973, 45 (11).
- Berg, E. (1956): Shelterbelts in cleared landscapes. Proceedings and papers of the 6th Technical Meeting of the IUCN. (Edinburgh, 1956). London.
- Bergh, J. van den, J. van de Weerd & J. Ruiters (1979): De verhouding landbouw-landschap-natuur in het Maasheggenlandschap. K.B. leeronderzoek. Vakgroep Cultuurtechniek, LH Wageningen.
- Bergh, L.M.J. van den (1972): Milieukartering uiterwaarden. Ornithologische waardering van de grote rivieren. RIN Leersum.
- Blom-van Teyn, M. van (1967): Enkele houtwallen in de Gelderse Vallei, een onderzoek naar hun minimum areaal, stencil. Landbouwhogeschool, Wageningen.
- Bomenstichting (1979): Bomen en geluidswallen. Informatieblad nr. 23.
- Bomenstichting (1979): Houtwallen, beheer en onderhoud. Informatiebladen nrs. 25 & 25a.
- Bosbouw Voorlichting (1975): Aanleg en onderhoud van vogelbosjes. 14 (3) 32-35.
- Boxsem, W. (1972): Windsingelonderzoek in de kop van Noord-Holland. *Ned. Bosbouwk. Tijdschrift* 44 (5): 109-119.
- Caborn, J.M. (1965): Shelterbelts and windbreaks. London.
- CNRS (1976): Les bocages, histoire, écologie, économie. CNRS, ENSA et Université de Rennes.
- Court van der Voort, P. de la (1737): Bijzondere Aenmerkingen over het aanleggen van Pragtige en Gemeene Landhuizen, Lusthoven, Plantagien en aenklevende Cieraerden. Leyden, 19 + 412pp.
- Dieleman, P. (1970): De heggen in de Goese Poel. Verslag Instituut Syst. Plantkunde, Rijksuniversiteit Utrecht. Stencil, 98 pp., 73 fig.
- Diermont, W.H. & W. van Westeringh (1978): Grafen in Zuid-Limburg: groen of kaal, levend of verdwijnend. *Tijdschrift van de Koninklijke Nederlandsche Heide Maatschappij* 89(3) : 99-107.
- Dodge, A.F. (1973): Jonathan B. Turner's prairie hedge plant, *Maclura pomifera* (Raf.) Schneid. Manuscript.
- Drost, F. (1947): Economische betekenis van de vogel in en bij de houtwal. In *Weer en Wind* 9 : 112-116.
- Eimers a.o., J. van (1964): Windbreaks and shelterbelts; report of a working group of the Commission for agricultural meteorology Geneva, 1964. 188 biz. World meteorological organization, technical note, nr. 59.
- Fischer, W. (1961): Gedanken über Agrarökologie und Landschaftsschutz. *Natur und Landschaft* 36 : 79-81.
- Fokkema, J. (1979): Houtwallen. *Vanellus* 32(1) : 31.
- Fuchs, G. (1969): Die ökologische Bedeutung der Wallhecken in der Agrarlandschaft Nordwestdeutschlands, am Beispiel der Käfer. *Pedobiologia* 9 : 432-58.
- Gerritsen, A. (1973-'75): Heggen en houtwallen. Biologische betekenis en biologische effecten op het aangrenzend cultuurland, stencil. Rijksuniversiteit Utrecht 1973 en 1975.
- Groneman-van der Hoeven, A.C. (1967): Een onderzoek naar het vegetatiekundige minimumareaal van enkele hagen en houtwallen. Wageningen. Scriptie Landbouwhogeschool.
- Grotenhuis, J. & W. Pen (1974): Inventarisatie heggenlandschap de Wildwallen. RIJP, werkd. 1974-353 Bbw.
- Grotenhuis, Jan, Robert Kwak, Rudie Lanjou & Alex Schotman (1979): Broedvogelinventarisatie Woold-Winterswijk 1978.
- Hahn, V. (1966): Der Vogelbestand einer Wiesen-Knick-Landschaft bei Wedel (Holstein). *Hamburger Avifaunistische Beiträge*, Band 3, : 124-165.
- Heessen, H.J.L. & J.M. Gleichman (1974): Tuinwallen op Texel. *De Levende Natuur* 77 : 255-265.
- Hermes, L.C.M. (1976): Groene beken in Limburg. *Groen*, no. 7 : 203-208.
- Heybroek, H.M. (1973): De meldoorn als levend, bioeënd, besdragend prikkeldraad. *Ned. Bosbouw Tijdschrift* 45 (11) : 317-320.
- Hoeksema, K.J. & V. de Meester-Manger Cats (1977): Wildwallen en houtwallen. *Bosbouwkundig Tijdschrift* 49 (11) : 334-338.
- Hooper, M.D. & M.W. Holdgate (ed.) (z.j.): Hedges and hedgerow trees. *Monks Wood Symposium* nr. 4, 1968, 104 pp.

- Houte de Lange, S.M. ten (1977):** Rapport van het Veluwe-onderzoek. Wageningen.
- Illner, K. & K.D. Gandert (1956):** 'Windschutzhecken-Anlage-Pflege-Nutzung' 1956. Deutscher Bauernverlag, Berlin W. 8 Am. Lenghaus 1-2. Druckerei Aktivist, Weimar.
- Inventarisatienota (1978):** van het oude slagenlandschap waarbinnen het ontwerp-bestemmingsplan 'De Hoef' gesitueerd is. Stichting 'De Waerdman', Waalwijk 1978.
- Jager, K. & N.A. Leek (1978):** Bosbouwkundige principes bij het ontwerpen van beplantingen buiten bosverband.
- Jong, G. de e.a. (1976):** Maasheggen, een doorn in het oog? Studieopdracht HBCS-Velp en CD Tilburg.
- Jong, H. de & E.P.R. Poorter (1972):** Biologisch onderzoek in het heggenlandschap Larsen. RIJP-nota x/72/353.
- Jong, H. de (1971):** Het beheer van de korte vegetatie van het natuurreservaat 'Het Heggenlandschap'. RIJP-nota.
- Kaminski, A. (1967):** The effect of shelterbelts on the yield of plants in a permanent crop rotation. *Ekologia Polska*, serie A, 15 : 425-441.
- Keller T. (1974):** Über die Filterwirkung von Hecken für verkehrsbedingte staubförmige Luftverunreinigungen, insbesondere Bleiverbindungen. *Schw. Zeit. für Forstwesen* 125, pp. 719-735.
- Klaassen, H.P. (1961):** Het heggenlandschap in Europa. *Natuur en Landschap* 15 (3) : 80-90.
- Kwak, Robert (1977):** De functie van het ruilverkavelingsgebied Winterswijk-West voor vogels. Aalten.
- Landelijk Overleg Vrijwillig Landschapsbeheer (1979):** Vrijwillig Natuur- en Landschapsbeheer in Nederland. Beleidsnota.
- Leeuwen, C.G. van (1973):** Over de spontane groei van meidoorns. *Ned. Bosbouwkundig Tijdschrift* 1973 (11) : 45.
- Lewis, T. (1969):** The diversity of the insect fauna in a hedgerow and neighbouring fields. *J. appl. ecol.* 6 (8) : 453.
- Linde, R.J. van der (1969):** Voor en tegen van houtaanplanting in het landschap. *Waterschapsbelangen* 54 : 275-65.
- Linde, R.J. van der (1949):** Over houtwallen. In: In het voetspoor van Thijsse; een reeks bijdragen over veldbiologie, natuurbescherming en landschap. Wageningen, Veenman, blz. 112-128.
- Linde, R.J. van der (1949):** Het houtwallenprobleem in Nederland. *TNO-nieuws* 4. 368-375.
- Linde, R.J. van der, & J.P.M. Woudenberg (1951):** On the microclimatic properties of sheltered areas; the oak-coppice sheltered area. Arnhem, 151 blz. ITBON-mededeling nr. 10.
- Linde, R.J. van der (1958):** Het probleem van de houtopstanden in het cultuurlandschap. 's-Gravenhage, Staatsuitgeverij, 1958. 44 blz. Centrum voor landbouwdocumentatie, literatuuroverzicht nr. 21.
- Linde, R.J. van der (1963):** De invloed van beschutting op de opbrengst van land- en tuinbouwgewassen in Nederland. *Landbouwkundig Tijdschrift* 75 : 964-983.
- Loeff, J.A. van der (1948):** Hout- en wildwallen. 1948. *Landbouwk. Tijdschrift* 60 : 249-256.
- Lok, Jan (1978):** Kamperelland, verslag van 11 jaar vogelonderzoek, 1966-1977.
- Londo, G. (1967):** Veldbiologisch rapport over het Maasheggenlandschap en het reservaat 'Groeningse en Vortumse Bergjes'. RIVON.
- Londo, G. (1968):** De Maasheggen, botanisch bekeken. *De Levende Natuur* 71 : 241-245.
- Ministerie van Landbouw en Visserij. (1975):** Nota relatie tussen landbouw en natuur- en landschapsbehoud (Tweede kamer, zitting 1974-1975, 13285, nrs. 1-2).
- Ministerie van Landbouw en Visserij. (1977):** Beschikking Beheersovereenkomsten (Staatscourant 1977, nrs. 107 en 214, d.d. 6 juni 1977 resp. 2 nov. 1977).
- Moore, N.W.M.D. Hooper & B.N.K. Davis (?):** Hedges I. Introduction and reconnaissance studies. *J. Appl. Ecol.* 4 : 201-202.
- Mörzer Bruyns, M.F. (1955):** Een grote krekkelzanger in een Terschellinger elzenwal. *De Levende Natuur* 58 (11) : 221-224.
- Munns, E.W. (1947):** Shelterbelts are more than trees. *American Forests* 53 : 248-250.
- Naegeli W. (1943):** Untersuchungen über die Windverhältnisse im Bereich von Windschutzstreifen. *Ann. Inst. féd. rech. forestières*. XXIII 1.
- Nijssingh, B. (1974):** Het verlies aan houtwallen. Een onderzoek naar de afname van houtwallen, houtranden en aarden wallen gedurende de periode 1896 tot 1973 in de ruilverkaveling Grollo-Schoonlo, stencil. Landbouwhogeschool, Wageningen.
- Nieuwenhuis, W. & B. van Arkel (1978):** Beheer en behoud van houtwallen. Houtwallenonderzoek in de Utrechtse Vallei. Prov. Waterstaat Utrecht, H.B.C.S. Velp.
- Peeters, J.C.H. (z.j.):** Verslag van het heggenonderzoek in het oostelijk deel van de polder 'De Breede Watering Bewesten Yerseke' in 1968 en 1969. Scriptie afd. Natuurbehoud Landbouwhogeschool, Wageningen.
- Philippi, A.G. & G.M. Wieggers (1973):** Een onderzoek naar de flora en fauna in het wallenlandschap van een deel der gemeente Steenwijk en een kritische bestudering van de uitbreidings- en ruilverkavelingsplannen voor zover zij betrekking hebben op dit landschap! Steenwijk.
- Plantenziektenkundige Dienst (1944):** Bescherming van nuttige vogels. Verslagen en mededelingen no. 17. Wageningen
- Pollard, E. (1973):** Hedges VII Woodland relic hedges in Huntingdon and Peterborough. *J. Ecol.* 61 (2) : 343-353.
- Pollard, E.M.D. Hooper & N.W. Moore (1974):** Hedges. Collins, London.
- Pollard, E. M.D. Hooper & N.H. Moore (1977):** Hedges. The new Naturalist, Collins, London.
- Provinciale Planologische Dienst van Drenthe (1955):** De betekenis van de houtwallen. Assen.
- Reinds, G.H. & A.K. van Hemert (1968):** Kantverliezen op bouw- en grasland in het zuidelijk zandgebied. *Nota I.C.W.* 468.
- Reinds, G.H. & A.K. van Hemert (1975):** Bedrijfseconomische gevolgen van beperkingen op de exploitatie-mogelijkheden van grasland in natuurgebieden. *Nota* 842, ICW, Wageningen.
- Rhee, J.A. van (1959):** Windschutting van cultuurgewassen vooral onderzocht aan fruit. *Mededelingen* 43/1959 ITBON, Arnhem.

- Righolt J.W. (1974): Arbeidsbehoeften, machinekosten en productieomvang van de landbouw in relatie tot de landinrichting. Nota ICW 839.
- Roelevink, B. (1970): Rapport over de plannen van een aan te leggen heggenlandschap in Oostelijk Flevoland. Kampen.
- Roelevink, B. (1970): Rapport over de betekenis van heggenlandschappen, Kampen 1970.
- RIJP (1972): Biologisch onderzoek in het heggenlandschap de Wildwallen. nota x/72/491, zie Plant- en Dierkundig onderzoek.
- RIJP (1973): Dier en plant in polderland. Extra nummer van 'Cultuurrijp'. Lelystad.
- Schimmel, H.J.W. (1955): De Drentse beekdalen, III. De bosresten en houtwallen. De Levende Natuur 58 (6) : 105-111.
- Schmidt, E. (1967): Vogelbestandsopnamen in Feldhecken in der Umgebung von Budapest. Scp: Zool. Abhand. 29, (8).
- Schotsman, N. & H.J. During (1973): Houtwallen in Friesland: oecologie en beheer. Bosbouwkundig Tijdschrift 1977, 49 (11) : 320-326.
- Schotsman, N. (1978): De Hege Diken. Oecologie en Beheer van houtwallen in de gemeente Achtkarspelen en Tietjerksteradeel. Staatsbosbeheer Cons. Natuurbehoud Friesland rapp. 4
- Shak, S.R.H. (1962): Studies on wind protection. Arnhem, 1962. 113 biz. Disco Wageningen. ITBON-mededeling nr. 60/1962.
- Siebel, G. (1954): Zur Kulturgeographie der Wallhecke. Ein Beitrag zur Lösung des Heckenlandschaftsproblems auf Grund kulturgeographischer Untersuchungen im Kreise Aurich (Ostfriesland). Rautenberg & Möckel, Leer.
- Skodshøj, Har (1952): Laeplantning 1902-1952 I anledning af De Samvirkende Plantningsforeningers 50-aars Jubilæum Viborg 1952, Carlo Mortensens Bogtrykkeri.
- Slicher van Bath, B. (1960): De agrarische geschiedenis van West-Europa 500-1850. Aula nr. 565
- Slob, G.J. (1974): De vogelstand en andere biologische waarden in het toekomstig Heggenreservaat nabij Nisse. De Levende Natuur 77 (5) : 105-118
- Slooten, H.W. van (1960): Houtwallen. Interne Voorlichting Staatsbosbeheer 6 (5) : 1-11.
- Smittenberg, Joop C. (1978): Milliekartering Drenthe 1974-1978. I. Assen.
- Soet, F. de (1978): De waarden van de uiterwaarden. Wageningen.
- Soltner, D. (1977): L'arbre et la haie, pour la production agricole, pour l'équilibre écologique et le cadre de vie rurale. Coll. Sciences et techniques agricoles, Saintes-Gemmes-sur-Loire, 49000 Angers (France).
- Soltner D. (1978): Planter des haies, brise-vent, bandes boisées à base de feuillus en mélange; une méthode, des exemples. Môme éditeur.
- Sprink, J.B. (1974): Het effect van windbeschutting op landbouwgewassen in Nederland (litteratuurstudie). Nota ICW 820.
- Stoekeler, J.H. (1963): Shelterbelts and their effects on crop yields in the Great Plains. J. Soil + Water Conserv. 18 : 139-144
- Taapken, Jaap (1979): Eiseviers Vogelvadecum. Amsterdam/Brussel
- Tanis, J.J.C. & M.F. Mörzer Bruyns, (1971): De vogelbevolking van de Groeningse en Vortumse Bergjes en het aangrenzende Maasheggenlandschap. De Levende Natuur 74 (3) : 51-56.
- Thiele, H.U. (1960): Gibt es Beziehungen zwischen Tierwelt von Hecken und angrenzenden Kulturfeldern? 2. Angew. Ent. 47 (1960) : 122-127.
- Thill, P. (1963): Die Bedeutung der Hecken für die Landschaft. Regulus 43 (17) : 390-393.
- Tien jaren windsingelonderzoek in Grubbenvorst (L.), 1950-1960; rapport samengesteld onder ausp. van de Cie. voor de agrarische belangen in Limburg. 2 pl., uitg. en jr. 169 biz.
- Tischler, W. (1951): Die Hecke als Lebensraum für Pflanzen und Tiere unter besonderer Berücksichtigung ihrer Schädlinge. Erdkunde Bd. V : 125-132.
- Tischler, W. (1961): Gedanken über Agrarökologie und Landschaftschutz. Natur und Landschaft 36 : 79-81.
- Tüxen, R. (1952): Hecken und Gebüsche. Mitt. Geogr. Ges. Hamburg, 50 : 86-117.
- Vogelbescherming (1977): Nestkastjes en vogelbosjes. Zeist
- Vogel der Helmat (1979): speciaal heggennummer, jaargang 49(9).
- Voo, E.E. van der (1968): Landscheidingen, polder- of houtkaden in de Stichts-Hollandse waarden en polders. Verkenning ten behoeve van het behoud van een halfnatuurlijke landschapstype. Levende Natuur 71 : 73-82.
- Voortman, R.L. (1977): De houtwallen in het landschapsonderzoek van Enschede. Bosbouwkundig Tijdschrift 49 (11) : 327-333.
- Vrieze, J. de (1978): De Maasheggen. Nijmegen.
- Vrieze, J. de (1979): Concept scriptie, afd. Natuurbeheer, inzake behoud en beheer van het Maasheggengebied. LH Wageningen.
- Walker, Ted (1972): De verborgen wereld in de hagen. Vertaling (1978) uit 'Audubon' in 'Onze Wonderlijke Dierenwereld' van de Reader's Digest, pagina's 110-113.
- Wartena, L. (1968): Een bijdrage tot inzicht in de windbeschutting. KNHM, 79 (4) : 174-177.
- Weber, H.E. (1967): Über die Vegetation der Knicks in Schleswig-Holstein. Mitt. Arbeitsgem. Floristik 15, 196 pp.
- Weelderen, A.W.H. van (1965): Heggen, houtwallen en windschermen. Biologische en houteeltkundige aspecten, stencil. Landbouwhogeschool, Wageningen. 66p.
- Weelderen, A.H.W. van & C.J.M. Sloet van Oldruitenbogh (1968): Houtwallen, een onkruidhaard? Ned. Bosb. Tijdschrift 40 (10) : 361-370.
- Weinzierl, H. (1962): Merkblatt über den Schutz der Hecken und Feldgehölze. Hrg. von der Schutzgemeinschaft Deutscher Wald, München.
- Wigbels, V.L. (1977): Aanleg en beheer van heggen in Flevoland. RIJP, Lelystad.
- Wit, R.J. de (1964): Schandaal in Twente. Natuur en Landschap 18 : 165-175.
- Zimmerli, E. (1971): Schutz von Hecken, Feld- und Ufergehölzen, Künigoldingen.
- Zonderwijk, P. (1955): De Maasheggen te Vierlingsbeek. De Levende Natuur 58 : 144 e.v.